

Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Óvodapedagógus alapképzési szak

**MESEADAPTÁCIÓK FELHASZNÁLÁSA AZ ÓVODAI
NEVELÉSBEN**

Csukás István A legkisebb ugrifüles című bábmeséjének feldolgozása a
Margaréta Református Óvodában

Belső konzulens: Nagyné Dr. Mandl Erika

Egyetemi docens

Pedagógiai kar

Anyanyelvi és Gyermek kultúra tanszék

Készítette: Todero Kira

FWHJJB

Óvodapedagógus, alapképzési szak

Nappali tagozat

3. évfolyam

Tartalom

Bevezetés	2
1. Célkitűzés.....	3
2. A mese megjelenése és jelentősége	4
2.1 Az első magyar animációs meseadaptáció megjelenése (rég-új mesék)	6
2.2 Csukás István és bábmese-filmjei	10
3. A legkisebb ugrifüles című mese óvodai dramatizálása	13
3.1 A legkisebb ugrifüles témái, karakterei, nyelvezet	16
3.2 A bőröndszínház bemutatása	19
3.3 Mesetervezet	22
3.4 A Margaréta Református Óvoda bemutatása.....	29
3.5 A bábos mesefeldolgozás tapasztalatai.....	31
4. Összegzés.....	34
5. Források és felhasznált irodalmak	36
6. Ábra és képjegyzék.....	39
Melléklet.....	40

„Mindenkinek van kincsesbányája, nekem is van, a saját gyerekkorom”

~ Csukás István

Bevezetés

A témám a meseadaptációk felhasználása az óvodában. Miért is választottam ezt a témát? A mese körbe ölelte az egész gyermekkoromat, mindig volt egy olyan személy, aki mesélt, olvasott volna nekem. Olvastak fel könyvből, de fejből is meséltek olyan történeteket, amik bárkivel megtörténhettek, és ezeket a történeteket mindig csodával hallgattam. Csak a képzelőerőm határai szabtak gátat, mikor elképzeltem a mesében szereplőket, konfliktusokat, környezetet, ahol ez a történet játszódik. Emlékeim szerint óvónénim előszeretettel alkalmazta a diafilm vetítést, mint eszközt a mesélésre. Mindig csillogó szemekkel figyeltem azt az egy képet, amit a falra vetített. Lehet, hogy csak egy kép volt az, de a fejemben egy konkrét mesefilm vetült ki.

A mese igazából mindenhol ott van, csak meg kell keresni. A mese egy olyan eszköz, amivel tudunk motiválni, és figyelmet fenntartani. Tudunk vele tanítani, és nevelni. Együtt tudunk vele szórakozni, búsulni, hiszen a mesék a saját tapasztalatainkból születnek és kelnek életre.

1. Célkitűzés

A mesére és a bábmese lehetőségeire szeretném a figyelmet felhívni, elsődlegesen pedagógiai és pszichológiai megközelítésben. Olyan kérdésekre keresem a választ, hogy miért fontos a gyermek életében a mese, és milyen hatással van a gyermek fejlődésére az olvasott vagy a látott mese. Érintőlegesen kíváncsi vagyok arra is, hogy a régi, illetve az új mesék rajzfilmes-bábfilmes grafikája, látványvilága mennyire határozza meg a gyermek fantáziájának a fejlődését, valamint mennyire befolyásolja a gyermek viselkedését. Kíváncsi vagyok arra, hogy a Csukás István műveiből készült bábanimációs adaptációkat miért tartják a legjobb gyermeksorozatoknak. Egyik legkedveltebb művéhez, *A legkisebb ugrifüles* című meséhez egy foglalkozástervezetet készítettem, az adaptáció óvodai bemutatása során tapasztalt gyermeki reakciók alapján összegzem a reflexióimat és ebből igyekszem a konzekvenciákat levonni azzal kapcsolatban, hogy a bábos változat milyen hatásokat váltott ki a gyermekekből, milyen mértékben sikerült gazdagítani a választott mese jelentésrétegeit, üzeneteit. Valamint arra keresem a választ, hogy abban az óvodában, ahol a külső szakmai gyakorlatomat végeztem, hogyan történik meg az ottani meséknek az adaptálása, milyen gyakran fordulnak ezekhez az eszközökhöz. Dolgozatomban szeretném bemutatni, hogy az általam elolvasott - a választott szerzőről és animációs feldolgozásban is elkészült meséről szóló - szakirodalmak: folyóiratokban megjelent szaktanulmányok, blogok, az internetes felületen megjelenő cikkek, valamint kiemelten Csukás István *Legkisebb ugrifüles* című meséjének tanulmányozása során milyen új ismeretekre, tapasztalatokat tettem szert.

2. A mese megjelenése és jelentősége

A gyermekek életében folyamatosan jelen van a mese valamilyen formában, ám ezeket csak életszakaszonként tudjuk megkülönböztetni. Először a hallott mese játszik fontos szerepet, majd később átveszi ezt a látott mese, s a végén már a gyermeket is bele tudjuk vonni a mese dramaturgiájába, vagyis megjelenik az átélt mese is. Mindegyik szakasznak megvan a maga jelentősége és fontossága. Először a hallott mesét szeretném kifejteni.

A mese már az írás megjelenése előtt is hatalmas szerepet jelentett az emberek számára, hiszen ezzel magyarázták el a természet különböző jelenségeit. Így születtek meg a mítoszok, legendák és a mondák. Ezeknek a kialakulása jelentős hatással voltak a mesékre, kiegészítve a különböző vallások, népi hiedelmek babonák kapcsolata. ¹ Hiszen a mai népmesékből is több változat maradt fent, ugyanazokkal a szereplőkkel és cselekményekkel, de mégis különböznek. Például ilyen az Égig érő paszuly története, amit én is két változatban ismerek. Az egyikben a fiú az óriások világában köt ki, mikor felmászik a paszulyon, a másik változatban pedig egy sárkány kastélyába.

Nógrády László² szerint az az öröm és boldogság, mely a gyermeket, valamint a gyermek lelkét előnti a mese hallgatása során a legegyszerűbb tényező a gyermek harmonikus fejlődéséhez. Hiszen a mese hallgatása során fejlődik a szókincse, a koncentrációja, a fantáziája, az ok-okozati összefüggések meglátása, és mégis csak szórakozásnak tekinti a mesének a hallgatását. A tanulmányában leírja azt, hogy a mese épp olyan fejlesztő eszköz, mint az a boldogság, amit a gyermek a játék során fejez ki, amivel én teljesen egyet tudok érteni. A gyermek azt az élményt, amit a mese adott, azt át tudja adni a játékába, s így fejlesztve tovább emlékezetét, és dolgozza fel a történeteket. Nógrády László szerint a mese pont olyan szinten rugaszkodik el a valóságtól, mint a gyermek játéka. Nem tartalmaz olyan csodás elemeket, amiket a gyermek nem tudna elképzelni, netalán megfogalmazni. Pl.: a felmosó egy paripa, a bot a varázspálca. Ez az álláspont nagyon fontos a gyermekmese kialakulásánál. Hiszen a mese eleinte a felnőtteknek szólt, felnőttek meséltek egymásnak, hogy munka közben egymást

¹Titi Hajnalka: *A mese több ezer éves eredete*. In: Titi Hajnalka weblapja. 2020. 03. 02. (letöltés: 2024.03.24)

²Nógrády László: *A mese*. Budapest: Magyar Gyermektanulmányi Társaság, 1907. (5– 8. o.) (letöltés: 2024.03.30)

szórakoztassák, és csak a 19. században fordítottak nagyobb szerepet arra, hogy a gyermekeket szólítsák meg ezekkel a mesékkel.

A mese legnagyobb forrásai az álmok. A benne megjelenő naivitás, a benne megjelenő egyszerűség, és álomszerűség egy olyan hely, ahová a gyermek el tud menekülni, hisz a mese egy biztonságos valótlan világ. Nincsen nyomorúság, hiszen a szegény emberfia is kitör a szegénységből, hiszen elveszi a királykisasszonyt, a mesében minden lehetséges, minden akadály legyőzhető, például a háromfejű sárkány legyőzése. Ezek az értékek ragadják meg a gyermekek figyelmét, s emiatt is tud a fantáziájuk fejlődni. Ugyan a cselekmény, hogy mi történt, azt nem tudja elképzelni, mert azt kész egészében kapja meg, de azt elképzeli, hogy az adott karakter, hogy nézhetett ki, a helyszín hogyan jelenhetett meg.

A hallott mese az, amit mások mesélnek nekünk. Nagy szerepe van az anyanyelv formálásában, a szókincs fejlesztésében. A csecsemő számára is nagyon fontos a meseolvasás, hiszen az ismerős hangok, ismerős szavak megnyugtatók, és bizalmat adnak számára. A legjobb meseműfaj ennek a korosztálynak a láncmese. Fontos a megfelelő hangsúly, és hanghordozás kiemelése, hogy a gyermek különbséget tudjon tenni a karakterek és események között a cselekmény előrehaladtával. Mikor kezdődik a mese, hol van annak a tetőpontja, és a vége? A megfelelő hangsúlyozás segít a kisgyermeknek az érzelmek, a karakterek jellemét is felismerni és azokat megkülönböztetni.

A hallott mesét kiegészíti a látott mese is, amely megjelenhet bábozás, diafilm, rajzfilm formájában is. Itt nemcsak a hang a lényeg, hanem már az a képi anyaga is, ami hozzá társul. A mai digitális világban már nem örvend nagy sikernek a régi, egyszerű, és letisztult adaptációk. Inkább a képi világa túl realiztikus, szinte a gyermeknek nem kell a fantáziáját megerőltetni ahhoz, hogy a világot, ahol a mese játszódik, elképzelje. Egyszerűen elveszik azt az álomszerűséget, azt a gyermeki letisztultságot, amit a mese valójában képvisel. Nem vonul el a valóságtól, és nem olyan határtalan (a mai filmes adaptációk) képzeletet és olyan történetet, ami szórakoztatja, de mégis megmutatja a kultúráját. Azt tapasztaltam, hogy a mai mesék, mesefilmek nem tanítanak, csak bugyuta vicceken épülnek fel, és nem ad olyan értéket, ami az igazi mese képvisel. Nemutolsó sorban a mai mesék nem igazán szabnak határokat. Megjelenik az agresszió, a gyűlölet egyes válfajai, amit a gyermek érzelmeire is kihatnak. S ez meghatározza a gyermek viselkedését és magatartását másokkal szemben.

2.1 Az első magyar animációs meseadaptáció megjelenése (rég-új mesék)

Ha azt hallom, hogy meseadaptáció, én egyből a Disney- mesékre gondolok, hiszen ez a filmstúdió előszeretettel dolgozott át Grimm testvérektől, illetve más híres felnőtt meseíróktól meséket, amit később átírtak, hogy sokkal jobban gyerekközpontúvá tegyék. Ezzel született meg a már 90. évesben a Hófehérke és a hét törpe animált adaptáció, illetve a későbbiekben híressé vált Disney hercegnő meséi.

A mese lényege hasonlít a mítoszokhoz, hiszen azt folyamatosan ismétljük, újra mondjuk. Közbe különböző variánsok is létrejöhetnek, attól függően, hogy az adott korban milyen élethelyzeteket és stílusokat tartottak fontosnak. Érdekes a mese változását olyan szempontból végig nézni, hogy az adott korban mit vehettek el belőle, vagy esetleg mit adhatnak hozzá az adott korok.

Kató Kiszley János már 1914-ben is foglalkozott rajzfilm készítéssel, amit papírkivágásos módszerrel készített, de ez sajnos nem maradt fent az utókornak, hiszen ez elégett. Bár 1918-as rajzos dokumentumokat, híradókat, mozgó karikatúrát gyártott.³

Már az 1930-as években is készültek animációs filmek Magyarországon, de hivatalos dokumentum szerint az elsőre csak az 1951-ig kellett várni, mikor is a Macskássy Gyula alapította filmstúdió lényegesen több filmanyagra tett szert, s emiatt a magyar filmiparban az animációt Macskássy Gyula elhivatott munkája miatt vált közzismertté. 1951-ben Macskássy Gyula rendezésében elkészült a Kiskakas és a gyémántfélkrajcárja című mese animált adaptálása. Ebben az évben meg is alapították Kassovitz, Szémássy és Halász Jánossal a közös filmstúdiójukat, ahol az egyedi tanmeséket, valamint szórakozásra szánt rajzfilmeket gyártottak.⁴

A magyar animációs filmek aranykorszakát a Pannónia Filmstúdió hozta el, amely közel 20 évig biztosította az emberek számára a szórakozást, az igényesebbnél igényesebb animációkat. Olyan tehetséges fiatalok vették a kezükbe az animációk készítését, gyártását, mint Dargay Attila, vagy mint Jankovics Marcell. Animációjuk ugyan rövid volt 8-10 perces, de ezekben frappáns társadalomkritikákat és intellektuális karikatúrát jelenítettek meg vele. Dargay nevéhez fűződik az 1977-ben megjelenő Ludas Matyi, illetve a Vuk (1981) egész estét

³ Varga Zoltán: Animáció-történeti körséta – 100 éves a magyar animáció. in.: Filmvilág, 2015. (58.évf.) 5.sz. 44-45.old (letöltés: 2024.02.26.)

⁴ Margitházi Orsolya: A magyar rajzfilmművészet – Az animációs film története. In: Filmtett, 2002.11.15. (letöltés: 2024.02.26.)

betöltő animációs mese is. Ez a két mese a mai napig helyt áll, mind színgrafika, mind mondanivaló terén.

Mi is az az animáció? Az Élet és Irodalomban megjelent Iparkodó művészet: Beszélgetés a rajzfilmekről⁵ című cikkben ezt bőven kifejtik a szerzők. Régen ezt trükkfilmnek is nevezték, mivel minden képkockát külön-külön vetítették le. Ezekben a szereplők többféleképpen készültek el, s ez alapján tudjuk a legkönnyebben kategorizálni az animációkat. Lehetnek rajzolt animációk, gyurma-, báb animáció. Tehát az animáció egy olyan művészeti forma, ahol a művészetiségét a képkockánkénti felvétel adja, s annak a mintának, illetve formának a kinézete. Pl.: hogyan van valami megrajzolva, vagy esetleg a bábok anyagának a kiválasztása. **„Minden rokonság ellenére tehát az animáció ott kezdődik, ahol az élőfilm befejeződik”**⁶

A közelmúltban vált jellemzővé, hogy a régi Disney meséket újra forgatják élőszereplős filmmé. Például az Oroszlánkirályt, a Mulant és a Szépség és a Szörnyeteget. Én úgy gondolom, hogy ez a forma elvesz az élményből, amit a régi animációk adtak számunkra. Ott, az animációs filmben, nem tartjuk furcsának, szokatlannak azt, hogy az oroszlán beszél, valamint nem vadászik a prédájára, míg ez a valós szereplőkkel eljátszva már nem ugyanaz. A karakterek szervesen, szimplán egy valódi oroszlán, aki beszél. A mimika, az érzelmkifejezés már teljesen máshogy mutatkozik be, mint az animációban. Nem véletlenül támadják a Disney Stúdiót, hogy a régi, sikeres, világhírű animációs filmeket ne forgassák újra élőszereplőssé, mert az elveszi a történet varázsát. Ezért is értek egyet az idézettel, amit dr. Matolcsy György producer mondott. Ahogy Varga Zoltán is hangsúlyozta a Metropolis folyóiratban, hogy az élőszereplős adaptációk valahogyan szeretnék a két műfaj sajátosságait egybemosni ezzel a technikával, de a tapasztalatok szerint és a kritikusok elmondása szerint ezt nagyon nehéz megvalósítani, és többnyire meg is bukna benne a producerek.⁷

Varga Zoltán az Animáció intézményrendszere című disszertációjában vezette végig az animációs filmek, mesék jelentőségét. Leírja azt, hogy a mozgóképnek a létrehozása különleges

⁵ Eszéki Erzsébet: Iparkodó művészet, beszélgetés a magyar rajzfilmről. Élet és Irodalom 1981. szeptember 26., 7.old (letöltés: 2024.04.02)

⁶ Eszéki Erzsébet: Iparkodó művészet, beszélgetés a magyar rajzfilmről. Élet és Irodalom 1981. szeptember 26., 7.old (letöltés: 2024.04.02.)

⁷ Varga Zoltán: Határtörtlések. Az élőszereplős és az animációs film keveredése és átmeneti formái. Metropolis 2009/1. (36-54.old) (letöltés: 2024.04.10)

eljárásokat foglal magában. Ebben a disszertációban a 39. oldaltól egészen a 78-ig bemutatja az animációk különböző válfajait és hogy ezeket hogyan keltik életre.⁸ Bemutatja, hogy a Disney korai időszakában az animációikat úgy készítették, hogy a külön képkockákat, függőleges rajzokat egymás alá helyezve, átlátszó üveglapokon keresztül fényképezte le a kamera. A báb animációknál, illetve gyurma animálásnál a szereplők vázakra voltak erősítve, de a testrészeik cserélhetőek voltak, ezzel elérve a kívánt mozgást. Az animálás összegezve egy olyan mozzanat megörökítése, amelyeket kamerákkal vettek fel és egy számítógépes program segítségével keltik életre.

Az animálást stop-motion-nal készítik el, ami magyarul lefordítva álló mozdulatokat jelent. Olyan tárgyakkal, objektumokkal foglalkoznak, amelyek egy hosszadalmas munka során kelnek életre. Ez a forma Barry Purves szerint ⁹ egy olyan animálási forma, ahol bármilyen tárgyat meg tudnak animálni, lehet az egy báb, egy ceruzarajz, vagy esetleg egy papírból kivágott forma, igazából bármivel megcsinálható. Egyik ilyen híres stop-motionnal készült animálás, a legelső animáció volt. Amikor lerajzolták a lovak fázisait galoppozás közben, ezt egy bűgóra helyezték, s mikor megpörgették lejátszódott a lónak a galoppja. Illetve az is stop-motion-os animáció, amit mi is csináltunk mindig a füzet sarkában, ahogy a pálcika emberünk ugrálókötelezett. A stop-motion lényege, hogy különböző számú álló képet gyorsan váltva egy konkrét mozdulatsort ad ki, mikor valójában nem. A könyv szerint és rengeteg kutatás szerint ezeket a hézagokat, amik az animálás során alakultak ki, azt az agyunk kiegészíti, s az animátorok dolga az, hogy ezeket a hézagokat teljesen kitöltse, és elhitesse a nézővel, hogy az a tárgy igen is megmozdult, mikor a valóságban nem. Tehát Wells a *Genre and Authorship* című könyv állítja: „Az egyik legfőbb kihívás a hagyományos médiumokon alkotó képzőművészek számára [...], hogy a statikus elemeken keresztül sejtjük a mozgást.”¹⁰

Összefoglalva az animálás definíciója: „Az animációs film kockaként történő fényképezés vagy rögzítés technikájára alapozó sajátos filmforma (rajz-báb-gyurmafilm) külön kategória.”

⁸ Varga Zoltán: A műfajiság kérdése az animációs filmben. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészeti Kar, Budapest, 2011. (41- 54.old); (letöltve: 2024. 03. 30); V.ö.: Rolf Giesen: *Puppetry, puppet animation and digital age*, Routledge, New York, 2018. (letöltve: 2024.04.16)

⁹ Purves, Barry: *Stop Motion: Passion, Process and Performance*, Focal Press, Burlington, 2007. (9. old) (letöltés: 2024.04.10)

¹⁰ Wells, Paul: *Animation: Genre and Authorship*, Wallflower Press, London 2002 (32. old) (letöltés: 2024.04.12)

Többféle animálási forma létezik, de a legjellegzetesebb és a témánk szempontjából legfontosabb, és a kisgyermekek körében is az egyik legnépszerűbb forma a báb, gyurma, tárgy és pixilláció animáció. A továbbiakban pár mondatban kifejténém, hogy ezek a meghatározások mit jelentenek.

A báb animáció térben helyezkedik el, könnyebb cserélni a hozzá kapcsolódó eszközöket, tárgyakat, egyéb részleteket. Az elkészítése hasonlít a gyurma animációhoz. A gyurma animálásnál a karakterek sokkal ruganyosabb anyagból készülnek, ezáltal a testhatára, és formája igen változó. Grafikus animációnak is nevezhetjük ezt a formát, hiszen egy teljesen kidolgozott, vagy csak éppen a körvonalakkal határolt figura alakzata kerül ki, van térbeli hatása, pl.: Sebaj Tóbiás.¹¹

¹¹ Gács Evelin: Stop-motion animációs technikák a rajzfilmkészítés történetében. Gyakorlati lehetőségek a témában, óvodások számára. Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma, Beregszász, 2020. (12.old) (letöltés: 2024. 04. 02)

2.2 Csukás István és bábmesefilmekjei

Csukás István a magyar gyermekirodalom egyik legmeghatározóbb alakja, 1936. április 2.-án született, és 2020. február 24.-én 84 évesen hunyt el a Nemzet művésze címmel kitüntetett, Kossuth-, és kétszeres József Attila díjjal rendelkező költő, író és ifjúsági szerző.

Szinte mindenki egy öreg, bajszos, mosolygós bácsira emlékszik vissza, aki a meséivel jelentős mértékben hozzájárult a magyar gyermekirodalomhoz, több generáció nőtt fel a meséit nézve. Meglepett engem az a tény, hogy Csukás István nem mindig foglalkozott az ifjúsági irodalommal. Eleinte felnőtteknek írt meséket, verseket, amik nem váltak olyan ismertté, híressé, mint azok a művek, amelyek a gyermekeket szólították meg.

A Digitális Irodalmi Akadémia ismertetése szerint Kormos István hatására fordított egyre több figyelmet a gyermekregényekre, a mesekönyvekre, valamint a verses mesére, hiszen vele együtt vezetett egy gyermekeknek szánt lapot, a „Kincskereső”-t. Ebbe a gyermek és ifjúsági folyóiratban olyan híres költőknek és íróknak jelentek meg a szerzeményeik, mint Weöres Sándor, Nemes Nagy Ágnes, valamint Lázár Ervin.¹²

Csukás István karaktereinek botladozásai, valamint esetlenségei egyfajta groteszk képet mutatnak a társadalomról. *„Írásaiból bölcs naivitás dereng fel. Figurái nem hajlanak a romlásra, romlottságra, sokkal inkább a megjavulásra, tévedések jóvátételére, a csorbák kiküszöbölésére. Műveiben sose láthatunk bántást, annál több gyermeki rácsodálkozást a világra.”* - mondta Fekete Péter, a Fővárosi Nagycirkusz igazgatója, egykori kulturális államtitkár.¹³

Csukás István egy ideig a Magyar Televízió munkatársa volt, ezen a csatornán vetítették le a legtöbb meséjét. Többek között a Pom Pom meséket, Mirr-Murr, a kandúr kalandjait és a Ho-ho-ho-horgászt. A Digitális Irodalmi Akadémia felületén is közzétett szakirodalmi összegzés is megemlíti, kiemeli, hogy a Csukás István által írt *Kemény kalap és krumpliorr*, amit a későbbiekben megfilmesítettek, az 1975-ben a hollywoodi X. televíziós fesztiválon megkapta az Év Legjobb Gyermekfilmje címet, ami az addigi legnagyobb sikernek számított hazai terepen ebben a műfajban. E film hatására terjedt el a 90'-es évekbeli generációja körében a Bagaméri szlogenje: „Bagaméri a fagyaltját maga méri.”

¹²Farkas László: Csukás István. Életrajz. Petőfi Irodalmi Múzeum. (letöltés: 2024.02. 25)

¹³ Sárdi Krisztina: Eltemették Csukás Istvánt. In: Magyar Hírlap. 2020. március 09. (letöltés: 2024.04.05)

Én is megnéztem a filmet, és az egész történet, az atmoszféra szinte teljesen elvarázsolt. Betekintést nyerhettem az akkori kor divatjába, az akkori gyermekek életébe, gondolkodásába, társaságába, s eleinte nem is vettem észre, hogy egy kevéske ideig én is újra gyermeknek éreztem magam, és szerintem mindenkit elfog a nosztalgia, hogy milyen volt az ő gyerekkora. Én azért tartom egy jó adaptációnak ezt a filmet, mert lehet, hogy gyermeki, de mégis megmutat nekünk egy erős társadalomkritikát, és nem fél olyan történéseket megmutatni egy-egy jelenetben, ami mai szemmel már nem éppen felel meg a társadalmi elvárásnak. Pl.: veréb bealtatóztatása. Ezek a vonások együtt adják meg azt a gyermeki képet, és felfogást, amit a fentiekben is említettem.

Csukás István tollából számtalan további gyermekirodalmi alkotás született, amelyek jelentős részéből szintén értékes, kultikus animációs adaptáció készült. Az előbbiektől közül szeretném a leghíresebbeket kiemelni, és egy rövid jellemzést írni róluk, hogy miért is tartom ezeket jó adaptációknak.

Számomra az egyik legkedvesebb Csukás István adaptáció a Pom Pom meséi, ami összesen 2 évadot, 26 részt élt meg. Nagyon érdekesnek tartottam azt a tényt, amit Sajdik Ferenc mondott a Csukás István Irodalmi Magazin 2021.¹⁴ kiadásában, miszerint előbb voltak meg a karakterek, s ezekhez a karakterekhez talált ki Csukás István egy történetet, tőle is ered Gombóc Artúr története, miszerint azért ilyen kövér az a madár, mert nagyon szereti a csokit, erről is vált híressé, s lopta be magát mindenki szívébe. *„A kerek csokoládét, a szögletes csokoládét, a hosszú csokoládét, a rövid csokoládét, a gömbölyű csokoládét, a lapos csokoládét, a tömör csokoládét, a lyukas csokoládét, a csomagolt csokoládét, a meztelen csokoládét, az egész csokoládét, a megkezdett csokoládét, az édes csokoládét, a keserű csokoládét, a csöves csokoládét, a mogyorós csokoládét, a tejszokoládét, a likőrös csokoládét, a tavalyi csokoládét, az idej csokoládét és minden olyan csokoládét, amit csak készítenek a világon.”*¹⁵ Alig akad olyan rajzfilmkedvelő, aki ne ismerné ezt az idézetet.

A mese karakterei elragadóak, nincsen túl bonyolult személyiségük, egyszerűek. Csukás István hagyja a karaktereit lélegezni, ad nekik teret. Amíg a mai mesék a teljes vetítési időt megbonyolítják mindenféle eseményekkel, ezzel is több ingert adva a gyermekeknek, több információt, addig a Pom Pom meséjében egyszerű hétköznapi eseményeket mutat be a szerző. Pl.: Iskolába mennek és csak beszélgetnek, az adaptáció jelentős részét az ilyen típusú jelenetek

¹⁴ László Laura: „Ugyanazon az ajtón mentünk be”. In: Irodalmi Magazin 2021/2 (Csukás István szám), 102. old (letöltés: 2024. 04.07)

¹⁵I. Sz.: Gombóc Artúr, Moly enciklopédia. In: moly.hu (letöltés: 2024.04.07)

uralják. A szerző a figyelmet elsősorban nem a látványra, hanem a párbeszédet folytató szereplőkre és az elhangzó dialógusra teszi. Ezt észre is vehetjük magán az animáción is. A háttér halvány, nincs részletbe menően kidolgozva, csak pont annyira, hogy a mese alaphangulatát megadja. A szereplőkre helyezi a hangsúlyt, az animációs változatban is sokkal élénkebb, sokkal kidolgozottabb a figurák képi megformálása. Például Gombóc Artúr karaktere olyan, mintha zsírkrétával, vagy színes ceruzával lenne kiszínezve, addig a többi karakter pedig sokkal tömörebb, mintha odafestették volna.

Szintén televíziós esti meseként vált ismertté és népszerűvé a *Mirr-Murr kalandjai* című meseadaptációja is. Az egész sorozat Stop motion technikával készült. Hogy mi is az a stop motion? Egy olyan animálási technika, ahol a szereplőkről apró beállítások után fényképet készítenek, s ezeket a képeket utómunka során sorba rakják, így kiadva az elért mozgást. Ezt az adaptációt élő szereplőkkel is kiegészítették oly módon, hogy miközben Halász Judit – a kor legismertebb gyermekdal énekesnője – mesét mond rajzfilmbeli kisfiának elalváskor, s a polcon lévő játékok szinte életre kelnek, hirtelen a bábjátékos történetmesélésben találjuk magunkat. Szerintem ez a fajta keret még jobban megragadja a gyermekek figyelmét, hiszen látjuk a mesefigurák átváltozását. Olyan a megvalósítása, mintha az egészet gyermeki szemmel néznénk végig. Ez ugyanígy megjelenik a karakterek dizájnjában is, például Samu, a számár karakterének a teste virágmintás anyagból van elkészítve, *Mirr-Murr* két lábon járó macska. Maguk a karakterek figyelemfelhívóak, amit a hátterek kialakítása is felerősít. A háttér letisztult, a helyszínek, terek jelzésszerűen vannak berendezve, de pont úgy, hogy az csak éppen látszódjon, hiszen nem szeretné a szereplőkről elvenni a figyelmet. A színekkel is előszeretettel játszadozik, például, ha a háttér világos, akkor a karakterek inkább sötét színekből vannak elkészítve, így teremtve meg a kontrasztot, hiszen akkor akaratlanul is oda téved a tekintetünk.

3. A bábjáték jelentősége

A bábanimációs műfajt Varga Zoltán A műfajiság kérdése az animációs filmben¹⁶ című esszéjében a plasztikai, angolul a stop-motion animációs formák közé sorolja. Hiszen ahogy a fentiekben is kifejtettem, ezeket az animációkat úgy állítják elő, hogy a képkockákat összevágják, és így a sok képből egy rövid mozdulatsort kapunk. De mire is jó a bábanimáció?

Varga Zoltán elmondása szerint a bábok sokkal valóságosabbak, sokkal jobban hasonlítanak a valóságra. A karaktereknek fizikai elemei vannak, vagyis kézbe fogható, van mélysége, magassága, de mégis rendelkezik egy csodás elemmel. A mai napig vannak olyan horrorfilmek, vagy tapasztalunk olyanokat, hogy az adott báb megmozdult, így kísértve másokat. Innen is látszik, hogy a bábok rendelkeznek varázslattal.

A bábozás több ezeréves múltra tekint vissza, több formáját az ázsiai országokból vettük át. A műfaj megjelent a királyok udvarában, a vallási ünnepeken, szertartásokon, még a szegény emberek szórakoztatására is a városi piacokon, bár jobban ez az ázsiai országokban élte aranykorát.

A dolgozat témája szempontjából a legfontosabb kérdés az, hogy miért van szükség a bábokra a gyermek személyiségfejlődésében?

Az óvodapedagógusok tapasztalatai szerint a bábozás komplexen hat a gyermek fejlődésére és segít társas kapcsolataik kialakításában is.¹⁷ Általán ismert óvodapedagógusok is előszeretettel használják a bábót, mint kapcsolatteremtő eszközt, hiszen így a beszoktatós gyermekkel könnyebb a kapcsolatot létrehozni. Személyes beszámolók és saját tapasztalataim szerint a gyermekek játéknak tekintik a bábfigurákat, és a bábton keresztül könnyebben nyitnak a felnőttek és a többi gyermek felé. Az óvodába lépő gyermek úgy érezheti, hogy az óvodapedagógus által neki mutatott báb is elfogadta őt, s ezzel sikerülhet könnyebbé tenni a gyermek beilleszkedését a csoportba.

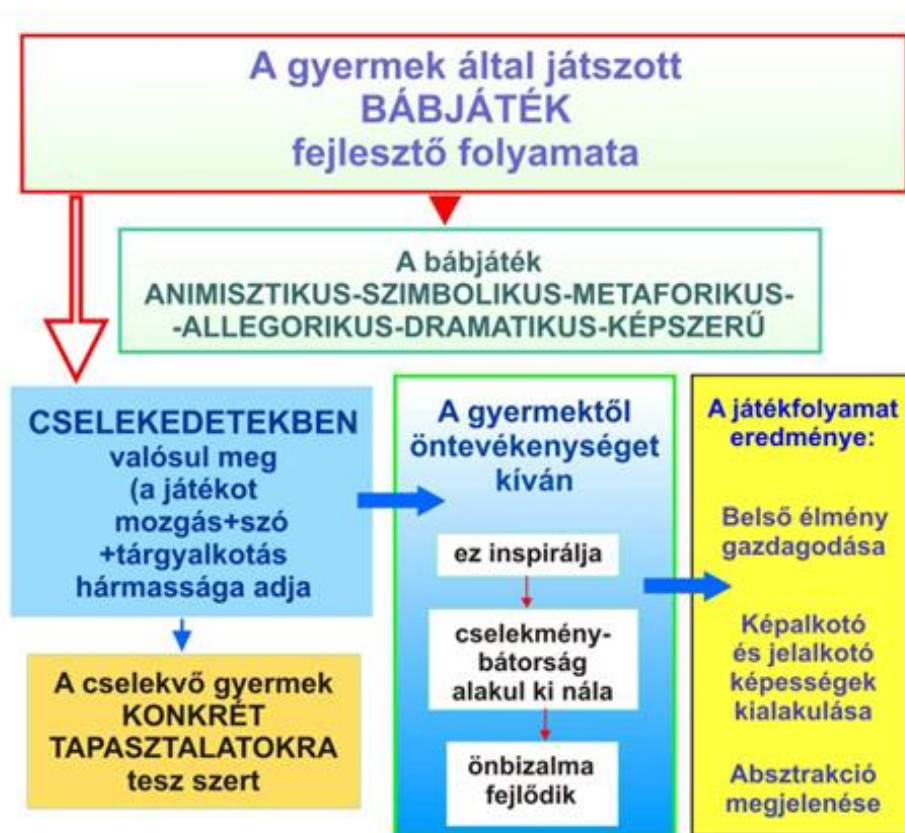
A bábozás, a bábbal történő mesedramatizálás, verselés, énekelgetés is igen erős szerepet játszik a gyermekek beszédképességének, főként a beszédészlelés és beszédprodukciónak fejlesztésében. Elősegíti az említett területeket, hiszen a bábozás során folyamatos beszédkörnyezetet biztosítunk a gyermek számára, amely során még érzelmeit, feszültségeit is

¹⁶ Varga Zoltán: A műfajiság kérdése az animációs filmben. Doktori disszertáció. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészeti Kar, Budapest, 2011. (41. old); V.ö.: Darley, Andrew: Vitalap. Gondolatok az animáció tanulmányozásáról. In: Metropolis. 2009/1 (letöltve: 2024. 03. 30)

¹⁷ I. SZ.: A bábozás jelentősége a gyermekek életében, In: óvónők.hu. <https://ovonok.hu/2017/04/a-babozas-jelentosege-a-gyermekek-eleteben/> 2017.04.05

levezetheti, megtanulhatja azt, hogyan kell a személyes élményeit a későbbiekben elmesélni, elmagyarázni. Elmondani, ha nyugtalan valami miatt, ha fél, vagy bántották.

A bábjáték és a bábkészítés, valamint a dráma és színjáték tárgyak tanításához¹⁸ című tanulmányban a szerzők kiemelik, hogy a gyermekek által egymásnak bemutatott bábjáték már milyen sok területen támogatja a gyermek személyiségfejlődését is.

1.ábra: A gyermekek által játszott bábjáték fejlesztő folyamata. Forrás: Arany Erzsébet, Kaposi László, Láposi Terka, Lipták Ildikó, Perényi Balázs: Módszertani segédlet a bábjáték és bábkészítés, valamint a dráma és színjáték tárgyak tanításához, 2013. 23.old

A bábozás egy olyan játéktevékenység a gyermek számára, amely egyidejűleg adja meg számára a komplexitást a személyiségfejlődés minden területén. Hiszen ahogy az ábra mutatja, a bábozás során megjelenített viselkedési formák a gyereket ez inspirálhatják, színesítik kifejezőkészségét, gesztusnyelvét, és mikor pozitív megerősítést kap a bábos cselekvés során, utána ez a játékélmény, és az eljátszott szituációk már beleépülnek a gyermek cselekvéstudatába, és szívesebben alkalmazza a későbbiekben is. Ezt nemcsak a

¹⁸ Arany Erzsébet, Kaposi László, Láposi Terka, Lipták Ildikó, Perényi Balázs: Módszertani segédlet a bábjáték és a bábkészítés, valamint a dráma és színjáték tárgyak tanításához, 2013. (23. old) https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/ofipast/2013/11/szin_bab_modszertani_segedlet.pdf

viselkedésmódra lehet felhasználni, hanem különböző képességekre is (például az énekes tevékenység megtámogatására az óvodás korosztálynál)

A bábozással mint animációs eszközzel is nagyon sokszor találkozhatunk, többféle technikával, előadásmódban megjelenítve. A műfaj egyik leghíresebb képviselője Cristiano Pepino¹⁹ Előadástípusai közül a leghíresebb, gyermekek számára is sikeresen és könnyen alkalmazható formák a következők:

- *Hasbeszélő*: ahol egy báb segítségével egy komikus beszélgetést „bonyolít le” a közönség előtt. Ez felnőttek körében is nagyon népszerű szokott lenni. Például Amerikában előszeretettel tartanak ilyen formában felnőttek számára humoresteket.

- *Paraván előtt*: A paraván előtt lévő színész a paravánon lévő bábuval folytat beszélgetést. A játék komikusságát a paravánon kívüli színész játéka, valamint a báb cselekménye adja.

- *Egy beszélő*: Ő magyarázza el, hogy a közönség pontosan mit láthat, mi történhetett a mesében. Mikor a történet egy helyén megáll, közben másmilyen történet is szerepelhet, például a mesélő elért egy ponthoz, és jobban, viccesebben magyarázza el, hogy pontosan mi történt az előzőekben. Volt alkalmam megnézni egy ilyen bábelőadást, és úgy gondolom, hogy ez a forma nem ideális egy óvodás korú gyermeknek. Hiszen a történet két pólusú, az egyikben épp a bábelőadást nézhetik, míg egyszercsak eltűnnek a bábok, és a mesélő veszi át egy rövid ideig a főszerepet. Ez a hirtelen szerepváltkozás, valamint történetváltkozás még meghaladja az egyes óvodáskorú gyermekek cselekménykövetési képességeit (például a középső csoport, vagy lassan fejlődő nagycsoport esetében).

Ezeknek a formáknak az előnyei, hogy a játszó személyek könnyen kiléphetnek a szerepből és a közönséget (a gyermekeket) bevonják a történetbe, ki-ki szólogatva. Az előadás komikusságát a színész által teremtett környezet, valamint legelső sorban az a bábhoz hozzárendelt hang biztosítja.

¹⁹ Pepino, Cristian: Maeterlincktől Argheziig, rövid bevezetés az animációs előadás elméletének történetébe. (Fordította: Novák Ildikó) In: Art Limes, 2016. (29. old); V.ö.: Varga Zoltán: Fejezetek a bábok életéből. Szemelvények az európai bábanimáció mesterműveiből. In: Art Limes, 2020. (17. évf.) 3.sz. (55-70. old) (letöltve: 2024. 03. 25)

3.1 A legkisebb ugrifüles témái, karakterei, nyelvezete

A legkisebb ugrifülest az 1977- es évben kezdték el sugározni, ekkor volt a magyar animációknak az aranykora a Pannónia Filmstúdió jóvoltából.

A mese 2 évadot élt meg, összesen 26 részt vetítettek le. Egy rész 7 perces, amit két külön részre lehet bontani, hiszen az első rész a főcímdal, a másik rész pedig maga a játékidő, ahol a magát a történetet mesélik el. A történetet Csukás István írta, majd a későbbiekben Foky Ottónak köszönhetően született meg a bábanimáció formában rendezett Legkisebb Ugrifüles. Igaz, nagyon rövid az az időtartam, amiben a történetet mesélik el, de én úgy gondolom, hogy ennyi idő elég ahhoz, hogy egy kerek, tanulságos, de mégis szórakoztató bábanimációt nézhessenek a gyermekek. A „játékidőben” nincs holtpont, folyamatosan történik valami, ami lassan tovább lendíti a mese történetét.

A főcímdalban megjelenik a két főszereplő: Ugrifüles és az ő barátja, Tüskeshátú. A két báb a két állatnak a sajátosságait hordozza, de mégis eltérnek a valóságtól, például a sünnnek a teste rózsaszín anyagból készült, míg a tüskéi pedig lila színezetűek, valamint a nyuszinak a fülbelsője kockás anyagból készült. Tehát a karakterek színezete és kinézete elrugaszkodik a valóságtól, a tervező szívesen választott élénkebb, vidám színeket, de az állatok formája és nagysága hűen tükrözi a valóságot. Például a nyúl sokkal nagyobb a sünnél, a nyuszinak hosszabb lába van, mint a sünnnek. A stílusuk letisztult, nem giccses, de mégsem törekszik a minimalizmusra, hiszen készségesen rejtenek el benne más színeket, más mintákat is, mint amit megszokhattunk. Ennek köszönhetően még a legkisebbek is könnyebben felismerik, azonosítják a karaktereket, s nem vesz el a mese élményéből, sőt így figyelemfelhívóbb a megjelenésük, könnyebben kiugranak a karakterek a háttérből.

A hátterek a bábanimációban egyszerűen berendezettek, letisztultak. Pont úgy van megtervezve, hogy könnyen azonosítható legyen, hogy az adott jelenet milyen helyszínen játszódik, de mégsem csúszik át a nagyon részletesbe sem. Példának okául, amikor egy szobában voltak a szereplők, pont annyira volt berendezve, hogy felismerhető legyen az, hogy egy hálósobában vagyunk, de további részletekbe nem mentek bele. Helyette arra lettem figyelmes az animációs sorozat nézése közben, hogy a háttér színe és elrendezése jobban kiemeli, indirekt módon a figyelmünket a szereplőkre tereli, kontrasztot teremt a szereplők és a háttér között. Ebből fakadóan pasztellszíneket alkalmaznak, amik a karakterek színeit kiemelik. Így nem a háttérben rejtik el a fontos információkat, jelzéseket, nem a részletes környezetleírásra fektetnek nagy hangsúlyt, hanem magára a történetre, a cselekményre, amit a

szereplők mondanak el nekünk. Ezt fontosnak tartom, hiszen a mai mesékben pont az ellenkezőjét figyelhetjük meg, hiszen azok igen el tudnak veszni a részletekben.

Minden egyes epizódban megfigyelhetünk egy tanulságot, amit magába a történetbe épít bele Csukás István. A két főszereplő – Ugrifüles és a Tüskéshátú – megtanítja barátaiknak az illetet, amit a mindennapokban hasznostani tudnak. Például a beteg, szomorú gyermek felvidítása, a megfelelő köszönés. Vagy az egyik epizódban szó esik arról, hogy a kalitkába zárt madarakat el kell engedni, ki kell azt menteni onnan, hiszen a madár nem kalitkába való. A sorozat előnyben részesíti a barátok jelenlétét, akikkel a történetek szereplői közösen ismernek meg újabb és újabb illemformákat. Igaz, a történetekben a karakterek néha kellemetlen szituációkon mennek keresztül, de az epizódok végére minden jóra fordul. Ugyanezt tapasztalhatjuk a való életben is, hogy rengeteg kellemetlen percet élhetünk át, de előbb vagy utóbb minden jóra fog fordulni. Ezek mellett még sok másra is felhívja a figyelmet, többek között a kresz szabályaira. Az egyik epizód cselekményében megbeszélik azt, hogy a zebrán csak akkor kelhetünk át, hogyha a rendőrlámpa zölden világít.

Ahogy a fentiekben is láthattuk, Csukás István a mese megírása közben a mindennapi történésekből merített ihletet. Ezt azért tartom jó döntésnek, hiszen a gyermekek is könnyebben tudnak a történettel azonosulni, mivel ők is gyakran találkoztak azokkal a szituációkkal, amit a Legkisebb Ugrifüles 26 történeten keresztül boncolgat. Olyan témákat feszeget az epizódokban, amivel a gyermek már biztosan találkozott, és olyan mintát képvisel az animáció, amit a gyermek megkedvelhet, és a későbbiekben ő is alkalmazni fog. Úgy gondolom, hogy mindez nagy eséllyel megvalósulhat, hiszen a szereplők a maguk kis személyiségükkel és humorukkal azonnal belopják magukat nemcsak a gyermek, hanem a felnőttek szívébe is, s felvidítják a mindenkori nézőiket. Hiszen Ugrifüles egy olyan karakter, aki magával ragadja az embereket az egyszerű, de vonzó tulajdonságaival, jellemével. Rajta keresztül egy olyan karaktert ismerhetnek meg a gyerekek, aki a jót, a barátságot képviseli, valamint azt a segíteni akarást, ami körbe öleli az egész mesét. Ennek segítségével a gyermeket jó, társadalmi normáknak megfelelő cselekedetre ösztönözhetjük.

Ahogy említettem, az egész történetet a Legkisebb Ugrifüles nyuszi főszereplő mozgatja, s mindig hozzá kapcsolódnak a barátai, akikkel különböző kalandokba keverednek. Mindenki életében fontos a barátság, a barátok megszerzése, valamint az, hogy mennyire tudunk rájuk támaszkodni. Ugrifüles folyamatosan számíthat a Tüskéshátú barátjára, mindent közösen oldanak meg, hiszen a sün megannyi hasznos tanáccsal és segítséggel szolgál, aminek következtében minde epizódban együtt oldanak meg egy adott konfliktushelyzetet.

Ugyan ahogy említettem, minden epizód egy tanulság köré fonódik, ami az animációban is megfigyelhető, de Csukás meséje mégsem ezen tartja a hangsúlyt, hanem azon, hogy a mese a gyermeket elsősorban szórakoztassa, vagy szórakoztatva tanítsa. Az animáció nem monoton, szívesen kiszól a negyedik dimenzióba, tehát mihozzánk, a nézőkhöz. Ennélfogva nemcsak a mese szereplőitől búcsúzkodnak el, hanem a képernyőn keresztül a közönségtől is., ezzel is ösztönözve arra, hogy mindenkitől el kell búcsúzni, akivel találkoztunk. Valamint azért tartom színesnek a bábanimáció formát, és élvezetesnek, mivel előszeretettel nyúl a humorhoz, olyan viccekhez, amit nemcsak a gyermek, de a felnőtt is élvez, tehát egyszerre nevetetti meg a családot a közös meseélmény közben. Például amikor a gyermeket próbálták felvidítani, és Ugrifülesnek fültapsolás következtében összezsavarodott a két füle, és megszólalt, hogy „- Jajj, becsavarodtam.”

A mai világban nem számít „divatnak”, hogy a szülő a megfelelő, és alapvető nevelési módszereket használjon. Nagyon sokszor kell a gyermekeket arra motiválni, hogy alap udvariassági formákat betartsanak, gondolok itt a „kérlek”, „köszönöm”, „bocsánat” szavak használatára. A mese nyelve ezt kompenzálja, sőt, buzdítja a gyermekeket arra, hogy ezeket a formákat szívesebben használják. A mese megtanítja azt, hogy mekkora érték a segítőkészség, valamint az udvarias formák, megmutatja a gyermekek számára, hogy milyen az illem. Úgy gondolom, hogy az, ami az 1977-es vetítés során megvalósult, valamint amit eredetileg Csukás István mesekönyv formájában megírt, maradandó értékévé vált, és az epizódok tanulságos és derűs történetei a mai napig is helyt állnak.

Összegezve, a Legkisebb Ugrifüles egy olyan bábanimációs meseadaptáció, amit sajnos az évek során elfelejtettek, a szülők már ritkábban nyúlnak ehhez a adaptációhoz, pedig igazán tanulságos mondanivalóval rendelkezik. Az író és az animáció tervezői ezeket a történeteket úgy tálalja a gyermekek felé, hogy közben mégis szórakoztatja őket. A helyszínek díszleteinek megjelenése minimalista, de még sincs szükség több részletre, pont annyit mutat, amennyire a gyermek fantáziájának szüksége van, a többit pedig a képzelőerőre bízva. Nincs túlnyújtva, pont annyi időt vesz igénybe az egész epizód megnézése, amennyire egy kisebb gyermek koncentrációja kiterjed. Megmutatja, hogy mennyire is fontos a barátság, mennyire is fontos az illem, még 50 év távlatából is.

3.2 A bőröndszínház bemutatása

A legkisebb ugrifüles egyik epizódját sikerült előadnom, bőröndszínház formában. Azért választottam ezt az epizódot, mert itt a karakterek egyénisége nagyon jól megmutatkozik, és a gyermekek könnyen kapcsolódtak hozzá, hiszen a főszereplőknek a beteg gyermeket kellett felvidítaniuk, valamint azért is választottam ezt, mert a történet frappáns, könnyen magával ragadja a gyermekeket, könnyen tudnak hozzá kapcsolódni, valamint megjelenik benne a zene is.

A megvalósítása kellően érdekes volt, még én sem hallottam erről a bemutatási, mesélési formáról, de kíváncsian vágtam bele. Hiszen ez egy újabb lehetőséget nyit a gyermekek felé, így sokkal jobban elrugaszkodva a valóságtól, s jobban kiaknázva a fantáziájukat. Ez a forma jobban kibővíti a szemléletüket, miszerint a régi bőröndből is lehet valami sokkal újabbat, sokkal varázslatosabbat kihozni, csak egy kis kreativitás kell hozzá.

Egy régi kofferre egy felhívás során sikerült szert tennem, kisebb javítások után már használhatóvá vált. A bőrönd szerkezete, kialakítása a régi idők (a pecsét szerint az 1950-es évek) jellegzetes jegyeit hordozza, mint például a fém sarokvasak, sarok védők. A bőrönd barna műbőr vászna egy vékony favázra van húzva, a belseje pedig textil hatású papírral volt bevonva. Próbáltam arra törekedni, hogy a belseje egy szobára hasonlítson, hiszen a történet jelentős része a beteg kisgyermek szobájában játszódik. Az előadás első fele a városban játszódik, így egy kartonlapot lefestettem, amin a mesében szereplő város képe látható, s mikor ennek a jelenetnek vége lett, akkor a kartonlap elvételével folytatódott a történet a kisgyermek szobájában.

A szobát rózsaszínre festett kartonnal díszítettem, valamint édesanyám régi babaház bútoraival rendeztem be, aminek friss, új festést adtam. Igyekeztem figyelemfelhívóra készíteni a szobát, és úgy gondolom, hogy kellően részletes volt, de mégse vette el a figyelmet a karakterekről, a cselekménytől.

A szereplők vászon, erős anyagból készültek, amin különböző minták is megjelentek. Például Ugrifüles és a Tüskéshátú, valamint a veréb anyag mintája sötét kockás volt. A két főszereplőt, a nyulat és a sünt édesanyám varrta meg, s hogy megálljanak, saslikpálcát erősített a hátára, hiszen a bábjaim nem kézbábok, vagy ujjbábok voltak, hanem rendes, zárt, kitömött bábok. A beteg kisgyerek szereplő a gyermekkoromból szépen megmaradt rongybaba volt, aki főleg az ágyban volt elhelyezve.

Azért, hogy a karakterek megálljanak, egymás jelenetét megvárva, a bőrönd aljára hungarocell téglákat tettem be, így sokkal könnyebben tudtam kivenni és beleszúrni a karaktereket. Például miután Ugrifüles a radiátoron játszott, félre tudtam állítani a nyulat, hogy Tüskeshátú körbe bukfencezhessen a szobában.

Az előadás úgy zajlott, hogy a gyermekek leültek a szőnyegekre, valamint a nagyobbak a szőnyeg szélére kitett székekre. A bőröndöt a szemmagasságú kisasztalra helyeztem. Én a bőrönd mögött térdelve helyezkedtem el, és ahol az Ugrifüles a radiátoron zenélt, arra az oldalra tettem a metalofont. Az előadás végére, s annak lezárásához lassan becsuktam a bőröndöt és egy gyermekdalt adtam elő a gyerekeknek.

Visszavezetésként egy nyuszis színezőt terveztem vinni, hogy az irodalmi-, illetve zenei élményt jobban elmélyítsék a gyermekek.

3. ábra: Megérkezik az Ugrifüles és a Tüskeshátú a városba, saját készítésű

4. ábra: A gyermeket próbálják felvidíteni, saját készítésű

5. ábra: A rigó is meghallgatja az előadást, saját készítésű

3.3 Mesetervezet

Verselés, mesélés

Foglalkozás tárgya: Verselés, mesélés

Foglalkozás helye: Margaréta Református Óvoda

Foglalkozás ideje: 2024.03.25

Korcsoport: Vegyes, Iskolaelőkészítő

Foglalkozást vezető neve: Toderó Kira

Foglalkozás szervezeti formája: Közvetve kötelező

Foglalkozás típusa: Vegyes

Foglalkozás anyaga: A legkisebb ugrifüles – koncert a fűtőtesten

Foglalkozás módszerei: bemutatás, beszélgetés, magyarázat, értékelés, gyakorlás, dicséret

Foglalkozás előzménye: a mese bemutatása, feldolgozása más eszközökkel

Foglalkozás célja: Irodalmi élmény nyújtása

Foglalkozás feladatai:

I. Didaktikai feladatok:

A mese cselekményének nyomon követése, az összefüggések meglátása

II. Képességfejlesztés:

a) Kognitív képességek:

- képzelet, belső képalkotás fejlesztése a mese élményszerű bemutatásával
- emlékezet fejlesztése (az ismert cselekmény felidézésével)
- verbális emlékezet fejlesztése a mese közös előadása során

b) Verbális képességek:

- a mese szófordulataival, szép, kifejező beszédmintával

III. Nevelési feladatok:

a) **Érzelmi nevelés:** - érzelmi motiváltság kialakítása;

- irodalmi érdeklődés felkeltése, a mű befogadásának elősegítése (kidolgozott előadásmód)

b) **Esztétikai nevelés:** - irodalmi élmény nyújtása, a befogadást segítő esztétikus eszközökkel pl.: Nyúl, sün, kislány báb, bóröndszínház

c) **Erkölcsei, közösségi nevelés:** - a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokások betartása (elhelyezkedés módja, csendes, figyelmes mesehallgatás)

- d) Anyanyelvi nevelés:**
- tiszta, érthető, jól artikulált beszédmóddal;
 - Beszédművelés: az óvónő szép beszédmintája közvetíti a helyes kiejtési normákat, a hangadási normákat, a hangadási és szövegfonetikai eszközöket;
 - Nonverbális eszközök: az előadásban alkalmazott példaértékű metakommunikációs eszközök (a bábok mozgása különböző érzelmi helyzetekben pl.: Köszöntéskor bólintanak egyet, gondolkodásnál jobbra-balra döntik a fejüket.)

Különleges bánásmódot igénylő gyermek: K.Á.M., R.B., T. A., T. B.

Fokozott figyelmet igénylő gyermek: H.M., B. K., K. J.

Foglalkozás eszközei: Bőröndszínház, bábok, kartonlap, metalofon, asztal, szék

<i>FOGLALKOZÁS FELÉPÍTÉSE</i>	<i>ELEMZÉS</i>
<p data-bbox="245 255 427 291"><i>I. Szervezés</i></p> <p data-bbox="245 318 785 461">Elhelyezkedés a szőnyegen. A mese előadásához szükséges eszközöket a megfelelő helyre készítem.</p> <p data-bbox="245 551 456 586"><i>II. Motiváció:</i></p> <p data-bbox="201 613 785 869"><i>Kérdések felvetése, hogy miért van itt ez a bőrönd, mi lehet benne. Bőrönd kinyitása a gyermekek és a varázsigék segítségével. Majd végül lassan kinyitom és lassan elkezdem a mesét.</i></p>	<p data-bbox="807 318 1391 461">A könnyű és zökkenőmentes lebonyolítás érdekében fontos, hogy az eszközök elérhető helyen legyenek.</p> <p data-bbox="807 645 1340 846">Érdeklődés felkeltése, ráhangolódás a mesére, nyugodt légkör biztosítása. A meséhez kapcsolódó szabályok esetleges megbeszélése.</p> <p data-bbox="807 869 1292 958">„- Vajon miért hoztam el nektek ezt a bőröndöt?”</p> <p data-bbox="807 981 1369 1070">„- Ez egy varázsbőrönd, ami egy mesét fog nektek elmesélni, kíváncsiak vagytok?”</p> <p data-bbox="807 1093 1311 1182">„- Nem nyílik ki, biztos beragadt a zár. Megpróbáljátok ti kinyitni?”</p> <p data-bbox="807 1205 1385 1348">„- Így se nyílik ki, próbáljuk meg egy varázsigével! Hókusz-pókusz, ugri-bugri, ez a bőrönd most nyíljon ki!”</p> <p data-bbox="807 1370 1308 1460">A kedvelt mese iránti öröm kifejezése. Figyelem felkeltése, a mese elkezdése.</p>
<p data-bbox="229 1541 453 1576"><i>III. Célkitűzés:</i></p> <p data-bbox="201 1603 705 1693">A mesélési szándék és a mese címének bejelentése.</p>	<p data-bbox="807 1639 1385 1684"><i>„A legkisebb ugrifüles, koncert a fűtőtesten”</i></p> <p data-bbox="807 1751 1270 1796">Célom az irodalmi élmény nyújtása</p>

<p><i>IV. A mese előadása:</i></p> <p><i>Élőszóval, élmény szerűen, a kommunikáció és metakommunikáció eszközeit változatosan alkalmazva mesélek</i></p> <p><i>A mese szerkezete</i></p> <p><u>Expozíció:</u></p> <p>A két szereplő vidáman dúdolva lép be a helyszínre, mikor valaki egyszer hangosan tüsszent</p> <p>„- Te tüsszentettél?”</p> <p>„- Nem, miért tüsszentettem volna? Nem fáj semmim.”</p> <p><u>Bonyodalom:</u></p> <p>„- De mondd el bátran, hogyha valami fájna, hogyha valami nyomja a melledet.”</p> <p>„- De nem nyomja semmi...”</p> <p>„- Akkor miért tüsszentettél?”</p> <p>„- Egyáltalán nem tüsszentettem.”</p> <p>„- Talán ez kicsit hangosabban vetted a levegőt, vagy el van dugulva az orrod...”</p> <p>„- Semmi baja az orromnak, szelel rendesen.”</p> <p>„- Te, ott tüsszentettek!”</p> <p>„- Te, Ugrifüles nézzük már meg ki tüsszög, mert megszakad a szívem, ha tovább hallgatom!”</p>	<p>A mese bemutatása közben a szövegfonetikai eszközök használatára kiemelt figyelmet fordítok. (hangszín, hanglejtés, hangsúly, hangerősség)</p> <p>A metakommunikációs jelek (mimika, gesztus) jelen esetben kevésbé hangsúlyosabbak.</p> <p>A mesét vidáman, pergőn kezdem el, érzékeltetve a hangulatát.</p> <p>Mondatok végén leviszem a hangerőt.</p> <p>A hangszínnel megkülönböztetem a két szereplőt.</p> <p>Hangszínnel folyamatosan érzékeltetem a karakterváltásokat.</p>
---	---

Kibontakozás:

„-Jó napot!”

„- Te tüsszentettél?”

„- Beteg vagy?”

„- Beteg vagyok. Egész nap egyedül fekszem, nem tudok senkivel játszani, csak fekszem, fekszem és tüsszögök. Ti el sem tudjátok képzelni, hogy mennyire szomorú vagyok.”

„- Jajj, jajj, ne szomorkodj! Ki kéne találni valamit, nem gondolod Tüskéshátú?”

„- Igen, igen, de hát mit?”

„- Megvan! Figyeld csak, most jön egy valódi kézenállás!”

„- Neked nem nagyon tetszett. Talán valami mást kellene kitalálni. Megvan! Akkor most bemutatok egy fültapsolást, vagyis a tapsifülezést! Egy-kettő!”

„- Hát ez nem volt nagy produkció”

„- De várj, most én következem!”

„- Mit csináljak, vessek még egy bukfencet?”

„- Te nagyon jó bukfencet tudsz vetni, de hát látod, hogy nem segít. Ki kéne találni valamit... Megvan a nagy ötlet Tüskéshátú barátom!”

„- Micsoda?”

Tetőpont:

„- Várj csak!”

„- Tisztelt nagyérdemű közönség! Most egy kis koncert következik. Az első szólam én leszek! Egy, kettő, három!”

Hangszínemmel és hangerőmmel folyamatosan érzékeltetem a szöveg által közvetített tulajdonságokat, érzelmeket (Betegség, gondolkodás)

Élményszerű előadásmóddal a verbális eszközöket gazdagon alkalmazva érzékeltetem a cselekmény kibontakoztatását.

A mese tetőpontjának érzékeltetésévé, valamint a hangszer (metalofon)

<p>„- Bravó, bravó, bravisszimó!”</p> <p>„- Nagyon szép volt! Szeretném még egyszer hallani!”</p> <p>„- Köszönöm szépen, ez sokkal szebb volt!”</p> <p><u>Megoldás:</u></p> <p>„- Született tehetségek vagytok, és én nem szoktam tévedni! Nyomban leszerződtek titeket! Már ma este fel is léphettek!”</p> <p>„-Sajnos mennünk, vár a közönség!”</p> <p>„- Szerbusztok, szerbusztok, gyertek el máskor is!”</p> <p>„- Persze, hogy eljövünk, persze!”</p> <p>„- Gyerünk, gyerünk, vár a közönség!”</p> <p>„- Hallod, vár a közönség! Hát akkor gyerünk, ne várjon hiába! Szerbusztok!”</p> <p><i>V. Visszavezetés:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Parton ül a ... gyermekdal eléneklése és eljátszása metalofonon - Vizuális tevékenység – nyuszis színező színezése - Kislány szobájának megépítése 	<p>megszólaltatása, citera verbung dal eljátszása a cselekménysorhoz igazodva.</p> <p>Közepes hangerővel, nyugodt, derűs hangszínnel lassabb tempóban.</p> <p>A bábok elköszönnek a gyermekektől.</p>
--	---

266 CITERA-VERBUNK Csurgó (Somogy) Va.L.

The image shows a musical score for 'Citera-verbunk' in 2/4 time. It consists of three staves of treble clef notation. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 2/4 time signature. The music is written in eighth and sixteenth notes. The second and third staves continue the melody. There are repeat signs at the end of the second and third staves.

6. ábra: 266; Citera-verbunk, Forrás: Törzsök Béla: Zenehallgatás az Óvodában, Editio Musica Budapest, 1982

167 PARTON ÜL A KÉT NYÚL Lengyel nd., W.S.

The image shows a musical score for 'Parton ül a két nyúl' in 2/4 time. It consists of three staves of treble clef notation. The first staff has a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a 2/4 time signature. The music is written in eighth notes. There are lyrics in Hungarian below the notes. The second and third staves continue the melody. There are repeat signs at the end of the second and third staves.

É, F

dó (2)

1. Par - ton ül a két nyúl, kis nyúl, nagy nyúl,
 Ug - ra - bug - rál, lyuk - ba búj - kál, buk - fen - cet hány, fű - be tur - kál,
 Itt nyúl, ott nyúl, kis nyúl, nagy nyúl. (W.S.)

2. Tapsi-füle szétáll, vígan sétál. :||
 Ugra-bugrál, lyukba bújkál, buk-fencet hány, fűbe turkál,
 Erdőn-réten vígan sétál. (T.B.)

7. ábra: 167; Parton ül a két nyúl... Forrás: Törzsök Béla: Zenehallgatás az Óvodában, Editio Musica Budapest, 1982

3.4 A Margaréta Református Óvoda bemutatása

A bõrõndsínház formában feldolgozott Legkisebb Ugrifüles mesét Dombóváron a Margaréta Református Óvodában tarthattam meg. Az óvoda egy régi építésû polgári családházból lett kialakítva, és már az 1950-es évektõl üzemel óvodaként, önkormányzati fenntartással. Majd 2003 szeptemberében a református egyház vette át az óvoda fenntartását.

Az óvoda épülete Dombóvár kisvárosának központjában található, további oktatási intézmények (gimnázium, általános iskola, zeneiskola) között. Pár száz méteres környezetében három felekezetnek az imaháza és temploma is megtalálható, köztük a Dombóvári Református Egyházközségé is.

Az épület többszöri átalakulása során új tornaszoba, sópince kiépítésére került sor, valamint az intézmény bővítése is sikerült, hiszen egy közeli kis családházat vásároltak meg, ami két szintes. Így a 2022/2023-as nevelési évtõl az óvoda már 5 csoporttal mûködik, és ennek köszönhetõen az intézmény 125 gyermeket tud befogadni. Egy csoportban német nemzetiségû kéttannyelvû vegyes korcsoport mûködik, a többi négy csoport magyar anyanyelvû, melyben az egyik egy iskolaelõkészítõ csoport (homogén, csak nagycsoportosokból) tevõdik össze.

Mint ahogy említettem, az óvodában 4 vegyes csoport és egy iskolaelõkészítõ, homogén nagycsoportos csoport mûködik. A vegyes csoportokban az életkor 2,5 évestõl egészen a 7 éves korig oszlik el, míg az iskolaelõkészítõbe 6-7 éves gyermekek járnak. Gyakran olyan gyermekeket iratnak ebbe a csoportba, akit még egy évre visszatartanak az óvodába, így jobban megerõsítve azokat a területeket, ahol a gyermek hiányosságot, esetleg lemaradást mutat, s jobban felkészítik a gyermekeket az iskolai elvárásokhoz.

A pedagógiai programban nagy gondot fordítanak a kiemelt figyelmet igénylõ gyermekek egyéni fejlesztésére. Nagy hangsúlyt fektetnek a hátrányos helyzetû, valamint a halmozottan hátrányos helyzetû gyermekek befogadására, integrálására is. Gondoskodnak arról, hogy a BTMN (Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdõ gyermek), valamint az autizmus spektrumzavarral rendelkező gyermekek számára egyénileg megfelelõ fejlesztést hajthassanak végre.

A Margaréta Református Óvoda a kisvárosban jó hírnévvel rendelkezik, ez abban is megmutatkozik, hogy minden évben ki van használva a csoportszoba teljes kapacitása, közel minden csoportba 25-30 gyermek jár. Ezt a szakképzett pedagógusok elhivatottsága és sok éve tartó együttmûködés biztosítja. Az intézményben rengeteg pedagógus dolgozik kitartóan, hogy

a gyermekek megfelelően fejlődjenek, minden évben biztosítják az iskolába lépéshez szükséges felkészítést.

Az óvodai pedagógiai program nagy figyelmet fordít – a keresztyén szellemisségben történő - egész napos nevelésre. Az óvoda dolgozói egész személyiségükkel és a napirend kialakításában is tükrözik a keresztyén hitet. A reggeli előtt napi áhítatot, imádkozást tartanak, valamint étkezés előtt, után, és alvás előtt is imádkoznak a gyerekek. A lelkész minden kedden bibliai foglalkozást tart, ahol a napi bibliai történetet ismerteti meg a gyerekekkel, valamint aranymondást és bibliai énekeket.

3.5 A bábos mesefeldolgozás tapasztalatai

A bőrönszínházi bábelőadást a külső gyakorlati helyszínen, a Margaréta Református Óvoda csoportjaiban adtam elő, összesen 5 csoportnak. Az óvodapedagógusokkal egyeztetve a 2-2 csoportot összevonták, valamint külön az iskolaelőkészítő csoportban is elmeséltem, így összesen 3 helyszínen tartottam meg a bábos mesefoglalkozást.

Az óvodapedagógusok elmondása szerint a gyakorlati helyszínen nagyon sokszor szoktak a pedagógusok meséket feldolgozni. Báboznak paraván mögött, vagy félpaván mögött, állatos sapkával személyesítik meg a karaktereket, amit a gyerekek nagyon szoktak élvezni, bár még bőröndszínházzal sem nekik, sem a gyerekeknek nem volt lehetőségük megismerkedni. A tervezett mese adaptálása és előadása sikerélménnyel zárult nekem is, a gyermekeknek is, és szerintem az óvodapedagógusoknak is.

Ahogy észrevettem, a gyermekek figyelmét és motiváltságát már magával a bőrönd megjelenésével sikerült kialakítanom, hiszen ez egy nem megszokott mesélési forma. Ezt bebizonyította az is, hogy amikor megkérdeztem a gyerekektől, hogy szerintük miért hoztam el a bőröndöt, azt felelték, azért, mert „elutazom”. Amikor kiderült, hogy a bőrönd egy mesét fog elmondani, a gyermekek csodálkozva néztek a régi bőröndre, és kíváncsian várták, hogy vajon milyen történetet fog nekik elmesélni.

Azért, hogy a motivációjukat felkeltsem, valamint ráhangolódjanak a mesére, egy motiváló hatású játékot terveztem, ami nagyon sikeresen megvalósult. Ahogy észrevettem, és a többi óvodapedagógus elmondása alapján is, a gyerekek egyből bekapcsolódtak abba a játékba, hogy a bőrönd nem nyílik ki, és milyen egyéb módon lehetne ezt megoldani. A rövid varázsigét is hamar megjegyezték, és nagyon örültek annak, hogy az egyik kapocs kipattant, és mikor elkezdtem a bőröndöt kinyitni, minden gyermek csendben figyelte a mesét.

Bár különböző korcsoportnak adtam elő a mesét, lényegében mindenhol ugyanazokat a reakciókat tapasztaltam. Azt éreztem, hogy a mesélés során a gyermekek arcán a csodálkozás, a mesékben is felmutatott varázslat jelent meg. Az eszközök eksztatikussága, praktikussága és figyelemfelhívó hatása, valamint a történet jellege, szituációi miatt a gyermekek figyelme folyamatos volt, és a bábos játékra összpontosuló volt. A kiemelt figyelmet igénylő és a speciális nevelés igényű gyermekeket sem kellett fegyelmezni a mesélés során, hiszen annyira elvarázsolta őket a mese, annyira bevonódtak a történetbe. Az elején az óvónők kellő távolságba ültették le a gyermekeket, de a történet előrehaladtával szinte az összes

gyermek az kisasztal köré ült, hogy még közelebből megcsodálhassák azokat a helyszíneket, ahol a történet maga játszódik, valamint hozzá is értek a bábukhoz, díszletekhez.

A korcsoportok között sok különbözőséget figyeltem meg a foglalkozások során. A kiscsoportosok főleg a bábok mozgását és a helyszín változását figyelték, valamint a karakterek hangszínének váltakozását és kevésbé a cselekmény előrehaladását, addig a nagyobbak (középsősök,- és nagycsoportosok) főleg a történetet követték nyomon. Utóbbit az is bizonyította, hogy az utolsó helyszínen engedtem a gyermekeket az eszközökkel játszani, s megfigyeltem azt, hogy a történetet újra-és újra eljátszották közösen.

Volt egy kiscsoportos kislány, aki nagyon emlékezetes maradt számomra. Mikor megmutattam a bőröndöt, hogy közelebből is megnézhetik, megfoghatják a bábokat, ő csak ott guggolt, és olyan csodálattal nézte a bőröndöt.

A fűtőtest helyett egy metalofont szólaltattam meg, amit nagyon érdeklődve hallgattak a gyermekek, s ugyanezt az eszközt alkalmaztam a visszavezetéshez, mikor a Parton ül a.. kezdetű gyermekdalt játszottam el nekik és énekeltem el. A gyermekek be is kapcsolódtak az éneklésbe, közösen búcsúztattuk el a bábokat ezzel a zenével, s invitáltam őket egy közös nyuszis színező kiszínezésére. A többi óvodapedagógus elmondása szerint a foglalkozás után a gyermekek feltűnően elmélyültek a színezőben, valószínűleg erre volt szükségük a meseélmény elmélyítéséhez. A színezővel több mint 20 percig szorgoskodtak, közben énekeltek azt a gyermekdalt, amit közösen tanultunk. Az udvaron a gyermekek oda is jöttek hozzám, hogy én meséltem-e nekik azt a mesét, mert nekik nagyon tetszett, nagyon mókás volt.

Össességében sok jó tapasztalatot sikerült szerezni az előadások alatt. A tervezetekben leírtak megvalósultak, sikerült irodalmi – és zenei élményt is átadni a gyermekeknek, sikerült a képzeletüket, fantáziájukat megmozgatni és fejleszteni.

Csukás István meséi könnyen adaptálhatóak óvodában is, igazából bármilyen formában. Kevés szereplő van bennük, kevés helyszínnel. A karakterek személyisége könnyen megérthető, könnyen befogadhatóak, maga a cselekmény sem bonyolult. Szerintem pont olyan, ami az óvodás korú gyermekeknek éppen szükséges, ezért is tartom megfelelőnek az ő általa írt meséket. A meséiben illedelmes dolgokra tanít, például megfelelő köszönési formák, egymás felvidítésének fontossága és lehetőségei, de mégsem ez van a középpontban, hanem az, hogy szórakoztasson.

A későbbiek során és többször is vissza fogok térni Csukás István meséinek az óvodai csoportba való adaptálásához, és előadásához.

4. Összegzés

A dolgozatom megírása során választ kaptam arra, hogy mennyire is fontos a gyermekek személyiségfejlődéséhez, mind a hallott, mind az olvasott mese. A hallott mese jelentős hatással van a képzelőerőre, a fantáziára, a szókincsre, a beszédprodukciónak. Arra voltam kíváncsi, hogy a látott mese milyen hatással van a gyermekre. A látott mesét a gyermek „készen” kapja meg, hiszen nem kell a fantáziáját használni arra, hogy a történetet, a karaktereket, a helyszínt elképzelje. Ezért is fontos az, hogy a mese kellően elrugaszkodjon a valóságtól, hogy ne mutasson meg minden részletet, hanem hagyja, hogy a gyermek fantáziája egészítse ki a képeket, a jeleneteket és a karaktereket. Ezáltal is fejlődik a gyermek képzelőereje.

Szakkönyvek és a folyóiratcikkek tanulmányozása során betekintést nyerhettem a mese megfilmesítésének, adaptálásának folyamatába. Híres Disney mesék kialakulásáról is olvastam, amelyen rengetegen (köztük én is) felnőttem, s még sokanfel fognak nőni.

Kutatásom során sikerült jobban belelátnom abba, hogy a bábjáték milyen komplexen fejleszti a gyermek személyiségét, amit a „A gyermekek által játszott bábjáték fejlesztő folyamata” című táblázat is részletesen bemutat. Az óvodapedagógusok személyes beszámolóik szerint, a gyermek, vagy esetleg a pedagógus által kezdeményezett bábozás egy remek kapcsolatteremtő eszköz, s nagyon is egy népszerű forma. Beszoktatás során is a bábokkal lehet a gyermekeket legjobban szóra bírni. Míg a gyermek az óvodapedagógus felé sokszor bátortalan, de a bábnak azonban már beszél, kommunikál.

A témámhoz kötődően Csukás István egyik híres meséjének a bábanimációs adaptációját volt lehetőségem megnézni, elemzést készítettem róla, és egyik epizódját a Margaréta Református Óvodában bőronsínház segítségével, bábos dramatizálás keretén belül mutattam be a gyerekeknek. Az óvodapedagógusok elbeszélése szerint gyakran fordulnak a bábos előadási formához, különböző bábos megjelenítéssel. Paraván mögött, félparaván mögött, az árnyékszínházzal, s élő szereplős előadásokban is bemutatják, gyakran az óvodapedagógusok öltöznek be. A bőronsínház új forma volt a mese feldolgozásához, s ez kellően motiváló volt a gyermekek számára. A gyakorlatom során azt tapasztaltam, hogy a gyermekek szívesen kapcsolódtak bele a bábos játékba-

Kíváncsi voltam arra, hogy Csukás István meséi mennyire adaptálhatóak egy óvodai csoportban, s arra a következtetésre jutottam, hogy a meséi pontosan az óvodáskorú gyermekek számára van megírva, így ezeknek az adaptálása sem okoz nagy problémát. Kevés szereplő

jellemzi általában a meséit, kevés helyszínnel, bár a története mégis magával ragadó., és tanulságos is. A kedvesség, a báj és egyfajta esetlenség jellemzi figuráit, a történetek számos magatartási és udvariassági formákra hívja fel a figyelmet. A történetek ma is érvényesek, jól használhatóak az óvodai nevelésben, hiszen a mai világban is elvárt a gyermektől, hogy ismerje, és alkalmazza az alapvető udvariassági normákat például: kérem, köszönöm, tessék, stb.

Olyan tapasztalatokra sikerült szert tennem, hogy Csukás István Legkisebb Ugrifüles című meséje egy olyan szerethető meseadaptáció, ami szórakoztatja és egyben tanítja a gyermeket. Gondolok itt a helyes illemre, az udvariasságra és sok egyéb másra, amit a későbbiekben a gyermek hasznosítani tud.

A mesefoglalkozásom során a visszajelzésekből azt a tanulságot voltam le, hogy a gyermek kíváncsiságát, érdeklődését bármilyen eszközzel fel lehet kelteni. A gyermekek élvezték, sőt a bemutatás után a szabad játéktevékenység során a csoportszobában található eszközökkel újra eljátszották a mesét. Legfőbbképpen egy 2.5 éves kislány reakciójára emlékszem, ahogy a bőröndszínházat csodálta. Megszűnt számára a külvilág és teljesen a mese varázsa alá került. Gondolom Csukás István is ezt a visszajelzést tapasztalhatta meg, amikor egyes meséit feldolgozták. Megtapasztalhatta, s én is részesültem abból a gyermeki átélésből, kisugárzásból, teljes átszellemülésből, amit egy mese nyújthat a gyermeknek.

Összességében sok újat ismerhettem, tanulhattam meg a meséről, bábozásról, a bábok jelentőségeiről, a Csukás István meséiről, és annak adaptációról. Sikeresnek tartottam a mesefoglalkozást, amit a Margaréta Református Óvodában tartottam, és úgy gondolom, hogy a gyermekeknek is egy sikeres és élménydús irodalmi élményt sikerült átadnom.

5. Források és felhasznált irodalmak

- Arany Erzsébet, Kaposi László, Láposi Terka, Lipták Ildikó, Perényi Balázs: Módszertani segédlet a bábjáték és a bábkészítés, valamint a dráma és színjáték tárgyak tanításához, 2013. (letöltve: 2024.04.10.)
[szin_bab_modszertani_segedlet.pdf \(gov.hu\)](#)
- Barry Purves: Stop Motion: Passion, Process and Performance, Focal Press, Burlington, 2007. (letöltés: 2024.04.10)
- Darley, Andrew: Vitalap. Gondolatok az animáció tanulmányozásáról. In: Metropolis. 2009/1 (letöltve: 2024. 03. 30)
[Vitaalap. Gondolatok az animáció tanulmányozásáról \(metropolis.org.hu\)](#)
- Eszéki Erzsébet: Iparkodó művészet, beszélgetés a magyar rajzfilmről. In: Élet és Irodalom. 1981. szeptember 26. (letöltés: 2024.04.02)
- Farkas László: Csukás István. Életrajz. Petőfi Irodalmi Múzeum. (letöltés: 2024.02. 25)
[Csukás István: Életrajz | PIM](#)
- Gács Evelin: Stop-motion animációs technikák a rajzfilmkészítés történetében. Gyakorlati lehetőségek a témában, óvodások számára. Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma, Beregszász, 2020. (letöltés: 2024. 04. 02)
[Gacs_E_Stop_motion_animacios_tehnikak_2020.pdf \(kmf.uz.ua\)](#)
- Titi Hajnalka: A mese több ezer éves eredete. In: Titi Hajnalka weboldala. (2020. március 02). (letöltés: 2024. 03.24)
[A mese több ezer éves eredete - Legyen a mércéd a mosolyod \(titihajnalka.eu\)](#)
- I. SZ.: A bábozás jelentősége a gyermekek életében. In: óvónők.hu. 2017.04.05 (letöltve: 2024.04.13)
[A bábozás jelentősége a gyermekek életében || Ovonok.hu](#)
- I. SZ.: Gombóc Artúr, Moly enciklopédia. In: moly.hu (letöltés: 2024.04.07)
<https://moly.hu/enciklopedia/gomboc-artur>,
- László Laura: „Ugyanazon az ajtón mentünk be”. In: Irodalmi Magazin 2021. 2. szám. (Csukás István szám) (letöltés: 2024. 04.07)
[Csukás-István-szám-IrodalmiMagazin_2021-1650494589__pages218-245-Dörögdi \(2\).pdf](#)

- Margitházi Orsolya: A magyar rajzfilmművészet – Az animációs film története. In: Filmtett. 2002.11.15. (letöltés: 2024.02.26.)
[Az animációs film története 4/3. \(filmtett.ro\)](#)
- Nógrády László: A mese. Budapest: Magyar Gyermektanulmányi Társaság, 1907. (letöltés: 2024.03.30)
[nogrady_laszlo_a_mese.pdf \(mtda.hu\)](#)
- Pepino, Cristian: Maeterlinck-től Argheziig, rövid bevezetés az animációs előadás elméletének történetébe. (Fordította: Novák Ildikó). Art Limes, 13.évf. 3. (54.) 2016. (letöltés: 2024.04.14)
[EPA03095_art_limes_2016_3_070-089.pdf \(oszk.hu\)](#)
- Rolf Giesen: Puppetry, puppet animation and digital age, Routledge, New York, 2018 (letöltve: 2024.04.16)
- Sárdi Krisztina: Eltemették Csukás Istvánt. In: Magyar Hírlap, 2020. március 09.
[Eltemették Csukás Istvánt \(magyarhirlap.hu\)](#) (letöltés: 2024.04.05)
- Schott Ágnes: Margaréta Református Óvoda pedagógiai programja, Dombóvár, 2023. (letöltés: 2024.04.13.)
[PP-2023..pdf \(margaretarefovi.hu\)](#)
- Törzsök Béla: Zenehallgatás az Óvodában. Editio Musica, Budapest, 1982
- Varga Zoltán: A műfajiság kérdése az animációs filmben. Doktori disszertáció. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Budapest, 2011. 41 – 54.o.; (letöltve: 2024. 03. 30)
<https://doktori.btk.elte.hu/phil/vargazoltan/diss.pdf>
- Varga Zoltán: Animáció-történeti körséta – 100 éves a magyar animáció. In.: Filmvilág, 2015. (58.évf.) 5.sz. (letöltés: 2024.02.26.)
[FilmVilág keresés \(filmvilag.hu\)](#)
- Varga Zoltán: Fejezetek a bábok életéből. Szemelvények az európai bábanimáció mesterműveiből. In: Art Limes, 2020. (17. évf.) 3.sz (55-70. old) (letöltve: 2024. 03. 25)
[EPA03095_art_limes_2020_3.pdf \(oszk.hu\)](#)
- Varga Zoltán: Határtörlések. Az élőszereplős és az animációs film keveredése és átmeneti formái. In: Metropolis 2009/1. (letöltés: 2024.04.10)
[Határtörlések \(metropolis.org.hu\)](#)

- Wells, Paul: Animation: Genre and Authorship, Wallflower Press, London 2002, 32. o.
(letöltés: 2024.04.12)

6. Ábra és képjegyzék

2.ábra: A gyermekek által játszott bábjáték fejlesztő folyamata. Forrás: Arany Erzsébet, Kaposi László, Láposi Terka, Lipták Ildikó, Perényi Balázs: Módszertani segédlet a bábjáték és bábkészítés, valamint a dráma és színjáték tárgyak tanításához, 2013. 23.old

2. ábra: A város látképe a börtönszínházban, saját készítésű kép

3. ábra: Megérkezik az Ugrifüles és a Tüskeshátú a városba, saját készítésű kép

4. ábra: A gyermeket próbálják felvidítani, saját készítésű kép

5. ábra: A rigó is meghallgatja az előadást, saját készítésű kép

6. ábra: 266; Citera-verbunk, Forrás: Törzsök Béla: Zenehallgatás az Óvodában, Editio Musica Budapest, 1982

7. ábra: 167; Parton ül a két nyúl... Forrás: Törzsök Béla: Zenehallgatás az Óvodában, Editio Musica Budapest, 1982

8. ábra: Mesefoglalkozás kezdete, forrás: Saját készítésű fotó

9. ábra: Városi jelent, Forrás: Saját készítésű kép

10. ábra: Városi jelenet távolabbról, forrás: Saját készítésű kép

Melléklet

8. ábra: Mesefoglalkozás kezdete, forrás: Sajátkészítésű fotó

9. ábra: Városi jelenet, Forrás: Sajátkészítésű kép

10. ábra: Városi jelenet távolabbról, forrás: Sajátkészítésű kép

11. ábra: Közelebbről nézik a mesét, forrás: Saját készítésű kép

NYILATKOZAT

Toderó Kira (Neptun azonosítója: FWHJJB) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Kaposvár, 2024. 04. 20.

belső konzulens

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseről és eredetiségéről

A hallgató neve: TODERO KIRA
A Hallgató Neptun kódja: FWH7FB
A dolgozat címe: MESEADAPTÁCIÓK FELHASZNÁLÁSA AZ ÓVODAI NEVELÉSBEN
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: NEVELÉSTUDOMÁNYI
A konzulens tanszékének a neve: ANYANYELVI ÉS GYERMEKKULTÚRA

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumába. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumában.

Kelt: 2024 év 04 hó 12 nap

Todero Kira
Hallgató aláírása